

BLEKINGSK SVENSK

ORDLISTA

Blekinge är ett till omfånget litet landskap. Otroligt stort när det gäller omväxlingen i natur, klimat, kultur och sedvänjor samt inte minst dialekter.

Det kan ibland vara svårt, t o m för en infödd bleking, att säkert veta vad ett dialektord från en annan trakt betyder. Hur ska det då inte vara för icke-blekingar?

Till som vi hoppas både nytta och nöje har Blekinge läns landsting sammanställt denna lilla ordlista. Så att ingen av misstag t ex försöker vara vänlig och säga att en bleking är ”artig”. ”Artig” på blekingska kan nämligen betyda att vederbörande är ”dum, typig”.

På sjukhuset

Jau ä utväntans

Sjelätt

Sjulebla

Kryer

Ente redit dokti

Höider

Höiser

Jau krömstar

Halsrev

Strybaknuda

Dröpel

Tuska te

Jau färkull

Ryll

Hävna

Få knukader

Ampla

Rue

Hue

Huas

Albue

Sjugna

Bloa

Usjlier

Usjla se

Pessäbinnä

Sollna

Ulka

Dura å

Jag är trött på att vänta

Skelett

Skulderblad

Frisk

Inte riktigt frisk

Het, febrig

Hes

Jag småhostar

Ont i halsen

Struphuvud

Tungspene, gomspene

Gå illa åt

Jag trillade omkull

Svullnad, t ex efter ett

Svullna

Utsliten

Gå stelt

Sårskorpa

Huvud

Läkas, få ny hud

Armbåge

Bli sjuk

Blöda

Dålig, eländig

Jämra sig

Urinstämna

Sätta i halsen, storkna

Kräkas

Svimma

<i>Öckra</i>	Kvickna till
<i>Dusa</i>	Sova
<i>Dolma</i>	Halvsova, slumra
<i>Hängrevad</i>	Mager
<i>Jattföil</i>	Hjärtfel
<i>Kyng</i>	Anfall av värk eller annan smärta som återkommer ständigt
<i>Ittavaäk</i>	Gikt
<i>Slåtna</i>	Bli lindrigare, t ex värk
<i>Tya</i>	Orka
<i>Milt</i>	Mjälte
<i>Morlösa</i>	Matstrupe
<i>Barna, även Glötta</i>	Föda barn
<i>Barnlagd</i>	En som har många barn
<i>Jylka</i>	Hicka, särskilt hos berusade
<i>Adryer</i>	Nykter
<i>Glaryn</i>	Glasögon
<i>Abateg</i>	Apotek
<i>Räsäft</i>	Recept
<i>Fluekrydd</i>	Arsenik
<i>Lacksera</i>	Försegla brev, särskilt med sigill

I matsal och kök

<i>Solten</i>	Hungrig
<i>Utgravans</i>	Dödshungrig
<i>Stinne</i>	Proppmätt
<i>Fyr</i>	Spis
<i>Glöa</i>	Halstra (glödga heter "gloa")
<i>Flurra</i>	Puttra
<i>Pysa</i>	Koka över
<i>Mad</i>	Smörgås
<i>Fetamad</i>	Smörgås med flott
<i>Sogel</i>	Pålägg på smörgås
<i>Jämning</i>	Avredning, t ex "jämna" en sås
<i>Doppa</i>	Sås, t ex fläskadoppa = stekt fläsk i vit sås
<i>Bigatt</i>	Kalvsylta, aladåb
<i>Brölöse</i>	Stekta brödtärningar
<i>Bolsa</i>	Rotmos (ibland med mosat kött i)
<i>Bäesåpe</i>	Bär i mjölk
<i>Jorbäasåpe</i>	Smultron med mjölk
<i>Jorpära</i>	Potatis
<i>Träpära</i>	Päron
<i>Gåttabed</i>	Smakbit
<i>Karahyllae</i>	Ställning där disken får rinna av
<i>Salvett</i>	Servett
<i>Meaftan</i>	Eftermiddagsmål
<i>Medda</i>	Lunch

I butiker och på torg

<i>Fy(g)le</i>	Fjäderfä
<i>Tocke</i>	Tupp
<i>Ain tocken</i>	En sådan
<i>Sill</i>	Strömming
<i>Rögad sill</i>	Böckling
<i>Laungka</i>	Anka
<i>Aungka</i>	Ängra
<i>Fjädehan</i>	Tjäder
<i>Angla</i>	Spätta, flundra
<i>Skrubba</i>	En sorts små flundror
<i>Örat</i>	Laxöring
<i>Kvabbso</i>	Sjurygg (fisken)
<i>Pölsa</i>	Korv
<i>Blopölsa</i>	Blodkorv
<i>Kömjan</i>	Kummin
<i>Sjöi</i>	Sked
<i>Rebosar</i>	Grejor
<i>Pimpling</i>	Remsa
<i>Sisare</i>	Sax
<i>Hosa</i>	Strumpa
<i>Hosaspede</i>	Strumpsticka
<i>Krave</i>	Krage
<i>Krage</i>	En trästör att torka säd och hö på
<i>Lagen</i>	Lakan
<i>Tröie</i>	Tröja men ofta även rock, jacka, t ex på Lister-mål: "Sjvanströie" = frack
<i>Lomma</i>	Ficka
<i>Lommadug</i>	Näsduk

<i>Lär</i>	Läder
<i>Träbonnar</i>	Trätofflor
<i>Sav</i>	Såg
<i>Ställnegel</i>	skiftnyckel
<i>Legepycke el. bara Pycke</i>	Leksak

Fritiden i skog och mark och på havet

<i>Fuel</i>	Fågel
<i>Alika</i>	Kaja (jmf. ”full som en alika” — ”fyllkaja”)
<i>Feskmaug</i>	Fiskmås
<i>Saikaia</i>	Göktyta(”Sai” =säd)
<i>Vaudakaia</i>	Hackspett (”Vaud” = våt. Fågeln läte ansågs förr förbåda regn, därav namnet)
<i>Ikorn</i>	Ekorre
<i>Mollsyek</i>	Mullvad
<i>Aganehöna</i>	Nyckelpiga
<i>Frö, fröd</i>	Groda
<i>Fyrlefod</i>	Ödla
<i>Vespa, Visping</i>	Geting
<i>Bose</i>	Orm, ibland snok
<i>Piggasjwin, Piggaso</i>	Igelkott
<i>Pugalus</i>	Gråsugga
<i>Haraslo</i>	Harspår
<i>Sjomp</i>	Svamp
<i>Himbär</i>	Hallon
<i>Rips, Reps</i>	Vinbär
<i>Kröson</i>	Lingon
<i>Ferebora</i>	Tallkotte
<i>Duestol</i>	Blåklint
<i>Klättboske</i>	Blomman ”Löjtnants- hjärtan”
<i>Widveäva</i>	Vitsippa
<i>Klängebårre</i>	Kardborre

<i>Järe</i>	Gärdsgård
<i>Mölla</i>	Kvarn (Vind- eller vatten-)
<i>Bäikaos</i>	Bäckfåra
<i>Hösta</i>	Skörda (säd eller hö)
<i>Luka</i>	Rensa bort ogräs
<i>Frutahave</i>	Trädgård
<i>Drahasalid</i>	Långsluttande backe
<i>Tåge, Tåka</i>	Dimma
<i>Dåka</i>	Småregna
<i>Sjura</i>	Dra upp till regn,
<i>Hilmt</i>	Milt i luften
<i>Horrevinn</i>	Virvelvind
<i>Löjahöl</i>	Badplats, särskilt i åar
<i>Vanngaung</i>	Vattenbryn
<i>Dolja</i>	Festa
<i>Datt</i>	Leken "Ta fatt"
<i>Sjuda bleg</i>	Målskjutning (Bleg är måltavlan)
<i>Bue</i>	Pilbåge
<i>Buesno</i>	Bågsträng
<i>Möiäsen</i>	Uppspelt
<i>Maxisa</i>	Göra konster
<i>Pustaböida</i>	Rast
<i>Säjla</i>	Segla ("Segla" betyder "dregla")
<i>Säjl</i>	Segel
<i>Segällbaud</i>	Segelbåt
<i>Säjlasjon</i>	Segling
<i>Sjölilig</i>	Liket på segel
<i>Länsa ad</i>	Ösa båten
<i>Länning</i>	Landningsplats

<i>Kaus</i>	Båthamn
<i>Slaibaställe</i>	Båtplats på land
<i>Hämme</i>	Ryssja
<i>Flan</i>	Flöte på fiskegarn
<i>Mackra</i>	”Kompanjonskap” i fiskelag
<i>Vraga</i>	Vara ute på fiske (“Vrag” särskilt strömmings/sillfiske. “Vrag-ega” stor
<i>Sillavrag</i>	Sill-(strömmings-)fiske
<i>Sjöta ad</i>	Jaga
<i>Sjöthonn</i>	Jakthund
<i>Valbämosa</i>	Valborgsmässa
<i>Privet</i>	Utedass

Det kan också vara bra att komma ihåg att ”Udfära- jille” inte, som många uppsvenskar tror, betyder ”utfärdskalas” dvs någon sorts picknick. Det betyder begravning och tänker man efter så är det ganska logiskt, eller hur?

Några vanligt förekommande ord som det kan vara praktiskt att känna till.

<i>Uge</i>	Vecka
<i>Aktiver</i>	Sparsam
<i>Granner</i>	Vacker ("Vacker" används på landsbygden mest ironiskt)
<i>Spansker</i>	Högfärdig
<i>Hejalös, Hialös, Jädlös</i>	Otålig, orolig
<i>Bölsier</i>	Klumpig
<i>Dan</i>	Beskaffad
<i>Egen</i>	Egendomlig
<i>Rälit</i>	Fult
<i>Reckalöser</i>	Ostadig
<i>Bångkavis</i>	I mängd
<i>Ala</i>	Glöda, pyra
<i>Alliera</i>	Väsnas
<i>Alló</i>	Oväsen
<i>Stau på dimpen au</i>	Vara färdig att....
<i>Böta</i>	Laga (kläder, strumpor)
<i>Asa</i>	Släpa, även arbeta hårt
<i>Huska</i>	Komma ihåg
<i>Hälla</i>	Luta
<i>Hyba</i>	Kupa potatis
<i>Rista</i>	Skaka
<i>Flipa</i>	Gapa
<i>Flakaläpp</i>	Pratkvarn
<i>Skomme</i>	Mörker
<i>I jauns</i>	Nyss

Räkneorden

<i>1</i>	Äjn
<i>2</i>	Tvau, Tjau
<i>3</i>	Tråj
<i>4</i>	Fejra
<i>5</i>	Fämm
<i>6</i>	Säis
<i>7</i>	Su
<i>8</i>	Autta
<i>9</i>	Näjje
<i>10</i>	Täjje
<i>11</i>	Ajlva
<i>12</i>	Toöl
<i>13</i>	Träjtan
<i>14</i>	Fjörtan
<i>15</i>	Fämmtan
<i>16</i>	Säistan
<i>17</i>	Söttan
<i>18</i>	Attan
<i>19</i>	Näjttan
<i>20</i>	Tjuä
<i>30</i>	Trötti
<i>40</i>	Föäti
<i>50</i>	Fämtti
<i>60</i>	Säisti
<i>70</i>	Sutti
<i>80</i>	Auttati
<i>90</i>	Nätti
<i>100</i>	Honnra
<i>1000</i>	Tusen
<i>1000000</i>	Ain melljon

Var rädd om dialekterna! Lär Dig blekingska och upptäck en ny värld!

Dialekt kommer av grekiskans dialektos, som härleds ur dialegethai — samtal. I motsats till s k riksspråk är dialekten ett territorialspråk, som bara fungerar inom ett litet område, en socken, en by e d. Men visst har de s k riksspråken stora inslag av dialektord. Det finns konstigt nog fortfarande folk som nedvärderar dialekter och glömmer att de är den allra viktigaste grunden för skriftspråkets utveckling och förnyelse. Observera att alla blekingar förstår svenska och kan tala det också om det skulle visa sig nödvändigt.

Blekingskan visar stora likheter med andra sydsvenska dialekter som t ex skånska, sydhalländska, småländska. Där finns alltså ett gammalt fint arv från danskan. R-ljuden är i regel skorrande. Hög svenskans ljud för rn, rt, rd och rs saknas oftast, liksom tjocka l. I västra Blekinge — Lister — blir k, p och t efter vokal g, d och b. Efter hårda vokaler kan g bli v som i t ex mave = mage. Ofta får v samma uttal som engelskans w, typ kwarn. Vokalerna uttalas i regel med diftongljud: å blir aå eller ao, e blir äi, oi eller öi, ä blir åi eller ai och u blir öu. S blir ofta sj-ljud framför v och w och t ofta ts.

De speciella blekingska orden och uttrycken är lika många som befolkningen är trevlig. Och det vill inte säga lite.

ORDLISTA